

Nr 232.

Av herr **Granström m. fl.**, om ökat anslag till undervisnings- och upplysningsverksamhet m. m. för nykterhetens främjande.

Sedan statens organisationsnämnd på anmodan av chefen för finansdepartementet hos Kungl. Maj:t föreslagit betydande beskränningar av anslagen till undervisnings- och upplysningsverksamhet m. m. för nykterhetens främjande har chefen för ecklesiastikdepartementet vid punkt 238 (sid. 568—598) emot den av kungl. skolöverstyrelsen uttalade meningen ansett sig böra ifrågasätta bland annat

dels slopande av varje anslag för anordnande av de sedan gammalt varje sommar pågående sociala (respektive hygieniska) fortbildningskurserna för lärare, militära befattningshavare med flera, tillsammans cirka 56,000 kronor,

dels en nedskrivning med i runt tal fjärdedelen av för närvarande utgående årsanslag för föreläsnings- och instruktionsverksamheten för nykterhetens främjande från 200,000 kronor till 145,625 kronor.

I avgivna motioner inom båda kamrarna föreslås emellertid, att anslag även för budgetåret 1932/1933 fortfarande måtte av riksdagen anvisas åtminstone för ovan omnämnda allmänna utbildningskurs i alkoholfrågan för studie- och ungdomsledare, präster och predikanter m. fl.

I motiveringen till en av dessa motioner — avgiven enligt beslut av socialdemokratiska nykterhetsgruppen — göras bland annat följande principiella uttalanden, till vilka även undertecknade önska i stort sett ansluta sig:

»Vad som sålunda föreslagits innebär därför att samtidigt som ett radikalt avsteg sker från principen om statsverkets oberoende av rusdrycks-trafiken även nykterhetsverksamheten får lämna sitt tillskott till budgeten genom avstående av vissa anslag. Om än en utsträckt användning av rusdrycksmedel för den allmänna budgetens behov kan vara försvarlig särskilt i ett bekymmersamt ekonomiskt läge, finna vi det högst betänkligt, om som konsekvens härav skulle följa, att nykterhetsverksamheten blir lidande. Snarare borde förhållandet vara omvänt. Visserligen utgör nykterhetsverksamheten en icke oviktig faktor i hämmande riktning av det intäktgivande rusdrycksbruket, men dess värdefullare insatser för höjande av samhälleliga och individuella värden äro dock så pass stora och värderika, att ett eftersättande av denna verksamhet måste utgöra en verklig förlust. — — —

Vi förstå fullt väl de svårigheter, som förelegat vid uppgörande av bud-

getförslag under rådande ekonomiska kris, där en mängd krav på omvårdnad trängas med varandra och med orsaker bottnade i nödläget. Vid vägning av dessa krav bör dock icke förglömmas, vilken viktig uppgift nykterhetsverksamheten och folkbildningsarbetet har att fylla. Det är nämligen ett känt förhållande, att den sysslolöshet och de mångahanda bekymmer, som inom vida samhällsskikt följa med arbetslösheten, medföra svåra påfrestningar på individerna och förleda till sådana skadliga avsteg som nykterhetsverksamheten har till speciell uppgift att förebygga.

Även om statsverkets stöd gives i oförminskad utsträckning till nykterhets- och folkbildningsarbetet, är det likväl att befara en inskränkning häri. Kommunernas och organisationernas tillskott kunna näppeligen under nu rådande kris av kända skäl vara att förvänta i samma utsträckning som förut. Detta kan vålla avbräck nog. En minskning av statens bidrag skulle därför vara till dubbelt men».

I kungl. skolöverstyrelsens yttrande till Kungl. Maj:t av den 31 augusti 1931 har överstyrelsen uttalat, att densamma vid granskningen av de vid de särskilda framställningarna fogade redogörelser och arbetsplaner »*icke funnit något, som talat för en nedsättning av något av ifrågavarande anslag*».

Vidare har centralförbundet för nykterhetsundervisning — som bekant den centrala institutionen på området för samtliga nykterhetssällskap i landet — i skrivelse till Kungl. Maj:t (undertecknad av förbundets ordförande landshövding S. H. Kvarnzelius) bland annat anfört:

»Till slut vill Centralförbundets styrelse framhålla, att ehuru visserligen den rådande statsekonomiska och allmänna situationen kan anföras som motiv för beskärning även av de till undervisnings- och upplysningsverksamhet i nykterhetsfrågan utgående anslagen, så tala dock samtidigt andra och enligt styrelsens mening ännu mera vägande skäl för att nämnda verksamhet av staten understödjes lika kraftigt eller kraftigare än för närvarande är fallet. En tid, i vilken den lagliga alkoholkonsumtionen bland vårt folk sedan flera år tillbaka befinner sig i stigande, både absolut och relativt sett, samtidigt som den olagliga rusdryckshanteringen i dess olika former framstår som ett samhällsont av betydande styrka, synes icke vara särdeles lämplig för nedsättning av statens bidrag till undervisnings- och upplysningsverksamheten på nykterhetsfrågans område. De vidtagna lagstiftningsåtgärderna ha tydligen visat sig vara alltför trubbiga medel för att kunna leda till avsett främjande av vår folknykterhet, och innan 1928 års revision av rusdryckslagstiftningen avslutat sitt arbete, torde genomgripande förbättringar på lagstiftningsområdet icke kunna genomföras. Men om upplysningsarbetets lämplighet och betydelse som medel i arbetet på folknykterhetens främjande råder redan allmän enighet, och

det medlet synes alltså för närvarande böra av statsmakterna tillgripas i ökad och icke i minskad omfattning».

Man lär väl ha rättighet att antaga, att ett dylikt, i så kraftiga och bestämda ordalag formulerat uttalande, icke gärna kunnat göras i strid mot den mening, som hyses av förbundets vice ordförande, vilken för närvarande även fungerar som landets statsminister. Men om detta antagande, såsom vi ha anledning tro, är riktigt, synes det — vid det förhållandet att här ifrågasvarande anslag i realiteten icke inverka på budgetbehandlingen — ännu mera oförklarligt, att föredragande statsrådet ansett sig böra taga mindre hänsyn härtill och till kungl. skolöverstyrelsens uttalanden än till organisationsnämndens av finansministern föranledda yrkanden.

Såsom i det föregående framhållits, föreliggande motioner om bibehållande av anslaget till fortsatt anordnande av *allmänna utbildningskurser för studie- och ungdomsledare, präster och predikanter m. fl.*

Önskligt hade givetvis varit, att även den *sociala fortbildningskursen i alkoholfrågan för lärare och militära befattningshavare m. fl.* kunnat få fortsätta, synnerligast som lärarekårens fortbildning på detta område måste anses vara av den allra största vikt för effektiviteten av den av statsmakterna påbjudna obligatoriska undervisningen i skolorna om alkoholen verkningar för den enskilde, hemmet och samhället. I kungl. cirkuläret om nykterhetsundervisningen av den 24 september 1928 — utfärdat av en regering under samma ledning som den nuvarande — manas också folkskolinspektörerna bland annat att »underrätta lärarna om förefintliga fortbildningsanordningar för nykterhetsundervisningen samt söka intressera dem för förvärvandet av fortbildning på detta område».

Emellertid torde det vara lönlöst att under nu föreliggande ogynnsamma förhållanden hoppas på att kunna på varje punkt reparera den skada, som redan skett för nykterhetsarbetet genom den av regeringen intagna ståndpunkten.

Däremot torde det föreliggande tvingande skäl att i det längsta söka förhindra den skada, som kommer att tillfogas *nykterhetssällskapens och nykterhetsnämndernas verksamhet ävensom upplysningsarbetet om alkoholen och trafiksäkerheten*, därest förslaget om nedsättandet med $\frac{1}{4}$ av anslaget till föreläsning- och instruktionsverksamheten skulle av riksdagen komma att accepteras.

Av den av centralförbundets styrelse publicerade årsberättelsen (sid. 10) för budgetåret 1930/1931 kan inhämtas, att centralförbundet för godtemplarordens räkning förmedlade 1,425 statsunderstödda föreläsningar och därpå utbetalade statsbidrag å sammanlagt 35,169 kronor 59 öre, för Sveriges blåbandsförening respektive 804 föreläsningar och 17,360 kronor 39 öre, för Nationaltemplarorden 725 och 17,420 kronor 71 öre, för nykterhetsorden Verdandi 344 och 8,476 kronor 28 öre, för Vita Bandet 152 och 3,916 kronor 56 öre, för Sveriges lärares nykterhetssällskap (S. L. N.) 22 och

1,137 kronor 73 öre, för S. S. U. H. 80 och 2,343 kronor 9 öre, för Motorförarnas helnykterhetsförbund 281 och 15,002 kronor 56 öre o. s. v.

För föreläsningar, anordnade av samorganisationer (inklusive religiösa samfund etc.) förmedlades 1,735 föreläsningar och utbetalades i statsbidrag 58,052 kronor 58 öre.

Enligt senare offentliggjorda siffror — bland annat i samband med den å kungl. skolöverstyrelsen den 2 januari 1932 anordnade konferensen för här ifrågavarande föreläsungsverksamhet — utbetalades under samma tid genom centralförbundet 19,107 kronor 35 öre i statsunderstöd till *landets nykterhetsnämnder och deras länssammanslutningar* för anordnandet av föreläsningar om nykterhetsnämndernas arbete och därmed sammanhängande spörsmål. Ungefär samma belopp — 19,183 kronor 88 öre — utbetalades för *upplysningsarbetet om alkoholen och trafiksäkerheten*.

För föreläsningar vid *läroanstalter för lärare och skolorngdom* utbetalades av förbundet 6,205 kronor 14 öre (inklusive det till S. S. U. H. lämnade bidraget för dylika föreläsningar).

Det kan måhända vara behöfligt — för att ingen skall tro, att organisationerna etc. själva sluppit undan alla utgifter för sitt arbete — att upplysa därom, att dessa organisationer, samfund, nykterhetsnämnder etc. under samma tid redovisat utgifter för omförmälda ändamål å sammanlagt 312,278 kronor 53 öre, alltså betydande summor *utöver* statens bidrag, vartill måste läggas dels utgifter för icke statsunderstött arbete (utgifter som här icke tagits med), dels det mycket omfattande personliga arbete, som utan all ersättning utföres av organisationernas egna medlemmar (inklusive av de flesta föreläsare, vilka äro anslutna till nykterhetsrörelsen, och i viss utsträckning även av andra föreläsare).

Alldeles uppenbart är emellertid, att ett biträdande av Kungl. Maj:ts förslag på nu ifrågavarande punkt med nödvändighet komme att hårt drabba nykterhetsrörelsens, respektive nykterhetsnämndernas etc. möjligheter att kunna med kraft fortsätta sitt upplysningsarbete i alkoholfrågan, vartill t. o. m. vår nuvarande finansminister i ett så nyligen gjort uttalande som i Reformatorn för den 2 januari 1932 manat: »*Jag väntar*», uttalar han där, »av Godtemplarorden, att densamma skall under det nya året spänna sina krafter till det yttersta för att förhindra raseringen av det bästa den varit med om att bygga upp: ett fysiskt och psykiskt starkt släkte. *Jag hoppas*, att dessa ansträngningar skola krönas med märkbar framgång under år 1932. *Jag kräver*, att Orden för att nå detta mål skall samverka med alla dem, som i tanke och vilja äro eniga».

Detta är ett ur nykterhetssynpunkt förträffligt nyårsprogram, till vars förverkligande upprätthållandet i åtminstone *samma* omfattning som hittills av de nu utgående anslagen för nykterhetens främjande även kunnat medverka.

Enligt statsverkspropositionen (sid. 590 o. f.) har centralförbundet för

nykterhetsundervisning beträffande föreläsning- och instruktionsverksamheten för nykterhetens främjande uttalat bland annat följande:

»De allmänna bestämmelserna för denna verksamhet hava — enligt Eders Kungl. Maj:ts beslut — den 21 juni 1929 fastställts av skolöverstyrelsen.

Ursprungligen var det meningen, att arvoden till föreläsare, traktamenten och resekostnadsersättningar skulle utgå efter samma grunder, som voro gällande eller framdeles bleve fastställda för övrig av staten understödd föreläsningssamhet.

Härom yttrade de s. k. nykterhetsundervisningssakkunniga i sitt den 18 oktober 1918 till Eders Kungl. Maj:t avgivna betänkande (sid. 70), vilket lades till grund för beslut vid 1919 års riksdag:

'De sakkunniga förutsätta härvid, att dessa föreläsningar, vilka kvalitativt böra bliva fullt likvärdiga med de allmänna populärvetenskapliga föreläsningarna, även i ekonomiskt hänseende likställas med dessa senare, och att en ändring i ersättningen för den ena gruppen automatiskt medför en motsvarande ändring för den andra'.

Senare har emellertid riksdagen — med bortseende från denna princip — uttalat sig för ett förbilligande av föreläsningarna i nykterhetsfrågan. Med hänsynstagande härtill sänktes år 1929 ovan omförmälda föreläsningararvoden, så att de nu i vissa fall äro väsentligen lägre än motsvarande arvoden inom den allmänna föreläsningssamheten. — — —

Ehuru med stor tvekan och med betonande av att det måste betraktas såsom allenast ett experiment, har nu centralförbundets styrelse beslutat hos skolöverstyrelsen förordna, att arvodena för de statsunderstödda föreläsningarna i nykterhetsfrågan ytterligare minskas ner till 30 kronor (25 i hemorten) för första föreläsningen, 25 (20) och 20 (15), för respektive andra och tredje ävensom att traktamentsbeloppet minskas till respektive 10 kronor (dag) och 6 (natt) och att vid resorna i regel III klassen kommer till användning. *Genom dessa reduktioner skulle utan begränsning i övrigt av undervisnings- och upplysningsverksamheten i nykterhetsfrågan nu utgående statsanslag på denna punkt kunna — med den överföring av viss del av administrationsbidraget, som av skolöverstyrelsen föreslagits — minskas till 170,000 kronor* (kursiverat av motionärerna).

Det torde måhända böra framhållas, att statens bidrag till föreläsningarnas hållande alltid medför icke obetydliga ekonomiska prestationer för föreläsningssamheten själva. Detta gäller även, då statens bidrag — såsom beträffande föreläsningar, anordnade av nykterhetsnämnderna, om alkohol och trafiksäkerhet etc. — utgår med hela kostnaden för föreläsarens arvode, traktamenten och resor. Lokalhyror, annonsering m. m. måste nämligen alltid bekostas av föreläsningssamheten själva. För budgetåret 1930/1931 uppgingo dessa föreläsningssamheternas kostnader — i den mån de kommit till centralförbundets kännedom — till 312,278 kronor 53 öre, varutav allenast 159,473 kronor 27 öre kunde ersättas av statsmedel.

I den mån statsanslag utgår eller ökas, blir det alltså icke någon favorisering av föreläsninganordnarna utan allenast av det upplysningsarbete, som av dessa bedrivs med egna uppoffringar av tid och penningar.»

Beträffande kostnaderna för denna del av upplysningsarbetet i nykterhetsfrågan torde det på förekommen anledning vara behöfligt att ytterligare understryka, vad ovan anförts ur centralförbundets i propositionen återgivna skrivelse om storleken av de föreläsningens arvoden m. m., som i allmänhet utgå.

Enligt offentliggjorda sammanställningar — bl. a. i samband med den i det föregående omförmälda konferensen å skolöverstyrelsen — visar det sig, att dessa kostnader äro lägre än på något annat håll.

Följande tablå ger klart besked härom:

Jämförande tablå öfver föreläsningkostnaderna inom centralförbundet för nykterhetsundervisning (C. F. N.), och övriga centrala föreläsningbyråer.

Föreläsningbyråer	Arvodet per föreläsning					
	1:a	2:a	3:e	Följande	Traktamente	Reseersättning
C. F. N.						
(Nuvarande)						
Utom hemorten	35:—	25:—	20:—	15:—	¹ Dag 12:—	Järnväg II klass
Hemorten	30:—	20:—	15:—	10:—	Natt 7:—	Båt: Hytt
C. F. N.						
(Av förbundet hos skolöverstyrelsen föreslagna ytterligare reduceringen)						
Utom hemorten	30:—	20:—	15:—	15:—	² Dag 10:—	Järnväg III klass
Hemorten	25:—	15:—	10:—	10:—	Natt 6:—	
A. B. F.						
Utom hemorten anordnas icke mindre än tre föreläsningar.....	—	—	20:—	20:—	Dygn 16:—	Järnväg III klass
Hemorten	—	—	20:—	20:—		Sovvagn vid behov. II kl. vid lång dagsresa
Folkbildningsförbundet.						
Utom hemorten	35:—	32:50	32:50	32:50	Dygn 15:—	Järnväg II klass
Hemorten	30:—	—	—	—		Båt: I klass
Centralbyrån i Lund.						
Utom hemorten	40:—	35:—	35:—	35:—	Dygn 15:—	Järnväg II klass
Hemorten	35:—	30:—	30:—	30:—		Båt: I klass
Västra Sveriges folkbildningsförbund.						
Utom hemorten	35:—	32:50	32:50	32:50	Dygn 15:—	Järnväg II klass
Hemorten	35:—	32:50	32:50	32:50		Båt: I klass

¹ Halv dag 6:—.

² Halv dag 5:—.

Så långt statistik föreligger, visar det sig även, att åhörarefrekvensen vid den av centralförbundet ledda föreläsningsverksamheten — förbundet tjänstgör nämligen enligt skolöverstyrelsens bemyndigande såsom föreläsningsbyrå — är högre än på andra håll. Sålunda voro genomsnittssiffrorna per varje föreläsning under budgetåret 1930/1931 följande:

Centralförbundets allmänna upplysningskurser	305
För alla genom förbundet förmedlade kurser	198
För enstaka föreläsningar	130
För föreläsningar om alkohol och trafiksäkerhet (inbjudna motorfordonsförare och annan trafikpersonal)	92
För föreläsningar anordnade av nykterhetsnämnderna (nykterhetsnämndsledamöter, polismän, kommunala förtroendemän etc.)	61

Motsvarande genomsnittssiffror inom den allmänna föreläsningsverksamheten voro (enligt upplysningar dels av föreläsningsskonsulenten, dels av byråföreståndaren i A. B. F.) följande:

För A. B. F:s serieföreläsningar och kurser (A. B. F. anordnar i regel icke mindre än 3 föreläsningar)	66
För Kopparbergs län	93
För Örebro län	78.

För övriga län föreligga tyvärr för närvarande inga sammanställningar i denna punkt, men man torde hava anledning antaga, att åhörareantalet i genomsnitt icke överstiger de för ovan omförmälda län angivna siffrorna.

Tar man dessutom i betraktande, att *statens genomsnittskostnad* under samma budgetår för föreläsningsverksamheten för nykterhetens främjande — enligt likaledes offentligen meddelade uppgifter — var allenast 19 öre per föreläsning och åhörare, så torde man ha rätt att om denna av staten understödda och av statsmakterna övervakade upplysningsverksamhet (den står nämligen enligt Kungl. Maj:ts föreskrift under skolöverstyrelsens inseende och under riksräkenskapsverkets ekonomiska kontroll) uttala det omdömet, att den är synnerligen effektiv samtidigt som man icke torde hava anledning att göra någon befogad erinran emot kostnaderna.

Å andra sidan är det självklart, att man med tillfredsställelse måste hälsa varje åtgärd, som syftar till ett ytterligare nedbringande av dessa kostnader, i den mån detta kan ske *utan att samtidigt medföra en begränsning av upplysningsarbetets omfattning eller en sänkning av dess kvalitativa nivå.*

Centralförbundet har på denna punkt — såsom i det föregående framhållits — trots sig kunna föreslå en nedsättning av nu utgående föreläsninganslag från 200,000 kronor till 170,000 kronor utan att därmed omförmälda risker behöfve befaras. Man har därvid väsentligen byggt på ytterligare sänkta ersättningar till föreläsarna.

Ehuru förbundet därvid uttryckligen betonat, att dess förslag härutin-

nan framställts med stor tvekan och att detsamma måste betraktas allenast såsom ett experiment, synes det dock vara riktigast, att riksdagen vid sitt beslut om anslag tar fasta på den av förbundet sålunda framlagda besparingsplanen. Undertecknade vilja i enlighet härmed förorda, att det nuvarande anslaget för det närvarande nedsättes till det av centralförbundet ifrågasatta lägre beloppet 170,000 kronor. Skulle erfarenheten giva vid handen, att denna åtgärd vållar svårigheter i ovan antydda riktningar, lär väl riksdagen icke komma att vägra sin medverkan till ett återställande åtminstone av det nu utgående beloppet, vilket — enligt vad förut meddelats — blivit av skolöverstyrelsen förordad.

Det förtjänar framhållas att — enligt vad vi hos föreläsningsbyrån inhämtat — redan med nuvarande anslagsbelopp byrån i stor utsträckning sett sig tvingad avslå ansökningar om statsbidrag. Skulle — såsom undertecknade i det längsta dock vägra att tro — riksdagen bifalla Kungl. Maj:ts förslag om ytterligare nedsättning av anslaget, så lär ett dylikt beslut icke kunna undgå att särskilt hårt drabba icke blott nykterhetssällskapens eget upplysningsarbete i alkoholfrågan utan lika hårt, om icke rent av hårdare, såväl *nykterhetsnämndernas* verksamhet som upplysningsarbetet om *alkoholen och trafiksäkerheten*. För de två sistnämnda ändamålen utgick nämligen, såsom i det föregående visats, under budgetåret 1930/1931, sammanlagt 38,291 kronor 23 öre i statsbidrag för upplysningsverksamheten på respektive områden.

Man får ej undra över, att de, som enligt statsmakternas eget beslut eller av andra skäl bära det närmaste ansvaret för nykterhetsnämndernas arbete, respektive för säkerheten till liv och lem inom motorfordonstrafiken, starkt reagerat emot utsikterna till en beskärning av möjligheterna för *upplysning* på dessa områden. Sedan, det vid konferensen den 2 januari — i det föregående ett par gånger omförmäld — blivit känt, dels att Kungl. Maj:t ärnade radikalt nedskära anslagen för nu ifrågavarande upplysning, dels att i följd härav det kunde väntas att speciellt nykterhetsnämndernas arbete komme att härav drabbas synnerligen hårt, gjorde (enligt vad vi inhämtat ur konferenssekreterarens förda protokoll) sekreteraren i socialstyrelsen fil. och jur. kand. *A. Aman* följande uttalande, vars allvarliga innebörd icke kan negligeras, och detta allra minst av statsmakterna, som tillskapat nykterhetsnämndsinstitutionen:

»När det gäller nykterhetsnämnderna, som ha ett både hårt och otacksamt arbete sig förelagt, räcker det inte med endast en och annan stor länskonferens, utan det behövs synnerligen väl instruktionsföreläsningar med efterföljande överläggning i hemkommunerna, där de lokala förhållandena kunna dryftas ordentligt och samtidigt bland allmänheten spridas kännedom om vad nykterhetsnämnden är, hur den verkar och vad dess arbete syftar till. Okunnigheten härvidlag är oerhört stor bland befolkningen. Och hur skall den kunna vara annat, när det ofta faktiskt är så, att respektive kommunalförvaltningar, som förordnings-

mässigt tillsätta nykterhetsnämnderna, ja, ofta nykterhetsnämndsledamöterna själva, äro ytterst tveksamma om nämndens befogenhet och arbetsuppgifter. Behövs någonstädes upplysning om gällande lagstiftnings föreskrifter och om erfarenheterna från arbetet på andra håll, så är det sannerligen i fråga om nykterhetsnämnderna.

Med talrika exempel påvisade talaren denna upplysningsverksamhets betydelse och nödvändighet, inte bara för nykterhetsnämndsledamöternas och kommunalmyndighetsrepresentanternas vidkommande utan även för allmänheten, som ofta av ren okunnighet och inrotad missuppfattning står avogt stämd mot nämnden och dess arbete. Utan förståelse och bistånd från allmänhetens sida kan dock ingen nykterhetsnämnd lyckas helt i sitt arbete.

Det är att märka, framhöll talaren, att därest nykterhetsnämnderna nu fråntagas möjligheten att genom C. F. N. få bistånd för sin upplysningsverksamhet i den utsträckning, som hittills lämnats, så urståndsättes flertalet av dem helt enkelt att bedriva någon dylik verksamhet i fortsättningen. Föreläsningar av nykterhetsnämnder ha nämligen inga anslag alls till förfogande från kommunerna. Dessa resonera nämligen som så, att nykterhetsnämndsarbetet och upplysning här om är en sak, som staten bör bekosta, alldenstund staten uppbär rusdrycksmedlen. Pliktskyldigt tillsätta därför kommunerna de föreskrivna nämnderna men överlåta åt dem att ordna sitt arbete bäst de kunna och gitta på egen hand. Sedan nykterhetsnämnderna börjat organisera sig i länsammanslutningar, ha visserligen dessa förhållanden i någon liten mån kunnat förbättras, åtminstone därhän, att nämnderna fått anslag till det allra nödvändigaste som behövdes för arbetet. Men för flertalet av dem gäller alltjämt, att de sakna ekonomisk möjlighet att själva bekosta denna upplysningsverksamhet, vars upphörande dock helt säkert skulle äventyra nykterhetsnämndsverksamheten i fortsättningen. Ett borttagande av denna anslagsmöjlighet för nykterhetsnämnderna skulle dessutom otvivelaktigt i många fall bidra till att ställa kommunerna i opposition mot staten i dessa spörsmål. För nykterhetsarbetet bleve dylikt enbart till skada.

Till sist påvisade talaren, att man just vid nykterhetsnämnds föreläsningarna når en hel del folk, som man annars sällan har utsikt att få inom hörhåll för den statsunderstödda nykterhetsundervisningen. Talaren ville därför enträget hemställa till vederbörande att även i fortsättningen låta nykterhetsnämnds föreläsningarna intaga en mera gynnad ställning i fråga om anslagsberäkningen.»

Ordföranden i nykterhetsnämndernas rikssammanslutning, förste inspektören hos Stockholms stads nykterhetsnämnd, *Axel Sällquist*, yttrade i samma fråga, att han »endast ville framhålla betydelsen av bibehållandet av den privilegierade ställningen för nykterhetsnämnds föreläsningarna. Vad som åstadkommit, att nykterhetsnämndsverksamhe-

ten i landets olika delar numera ökat kraftigt och kunnat bli till största gagn för samhället, det är just att man på ett helt annat sätt än tidigare lyckats få nykterhetsnämnderna i arbete. Och detta har endast uppnåtts genom att man blivit satt i tillfälle att på ett effektivt sätt *sprida upplysning om nykterhetsnämndernas uppgifter och ändamål och härmed om nykterhetsarbetet i sin helhet. Endast genom det ekonomiska bistånd centralförbundet för nykterhetsundervisning genom statens anslag kunnat bevilja har denna upplysningsverksamhet kunnat införas.* Nykterhetsnämnderna själva få nämligen sällan några anslag av kommunerna och kunna därför inte utan bistånd från annat håll bedriva någon dylik upplysningsverksamhet. Till de föreläsningar, som genom den hittills meddelade hjälpen av statens föreläsningsmedel kunnat anordnas, komma i regel folk, som ha stort inflytande inom kommunerna. Det är sannerligen av en stor betydelse, att även dessa ledande kommunalmän få vetskap om nykterhetsarbetet. Och för nykterhetsnämndernas representanter är det ovärderligt att få ordentliga instruktioner i arbetet, att punkt för punkt få diskutera de lagstiftningsfrågor, som ligga till grund för deras verksamhet och befogenheter och att få del av resultat och tillvägagångssätt på andra orter. Det har från skilda myndighetshåll intygats, att nykterhetsnämndernas arbete varit av största betydelse. Det vore därför i högsta grad ödesdigert, om nu genom en beskäring av föreläsningssmöjligheterna benen rycktes undan denna upplysningsverksamhet.»

Slutligen må anföras följande uttalande av direktören för statens alkoholistsvårdsanstalt å Venngarn, *H. Göransson*:

Direktör Göransson ville »erinra om nykterhetsnämndernas allt större betydelse i nykterhetsarbetet. Talaren fann det högst egendomligt, att man nu, när man äntligen börjat få nykterhetsnämndsinstitutionen i verksamhet på allvar överallt i landet tack vare just den upplysningsverksamhet, som kunnat åstadkommas, skulle vilja börja plocka bort ett så obestridligt nyttigt anslag som detta.»

Om den särskilda betydelsen av ett fortsatt av staten kraftigt understött upplysningsarbete *om alkoholen och trafiksäkerheten* gjordes vid konferensen följande uttalande av ordföranden i motorförarnas helnykterhetsförbund (M. H. F.), ombudsman *J. E. Olsson*:

»Dessa åtgöranden (statsmakternas *tidigare* åtgöranden) gävo snarare vid handen, att meningen vore, att just beträffande denna betydelsefulla sak borde allt tänkbart göras för att sprida ökad kännedom bland allmänheten om vådorna av alkoholbruk i samband med bilkörning. Talaren rekapitulerade, hur och varför dessa föreläsningar kommit med bland de särskilt gynnade. Av läkareorganisationerna hade påvisats, att bland motorförare i allmänhet rådde en mycket farlig okunnighet i ämnet och att kraftig upplysningspropaganda tarvades. Statsmakterna tvingades efterhand, av hänsyn till samhällets intressen och den allmänna trafik-

säkerheten, att med allt större kraft och skärpa söka på olika vägar bringa motorförarna dylik upplysning. Härmed följde också, att dessa föreläsningar fingo en särställning. De ansågos — och anses fortfarande — såsom de mest betydelsefulla och aktuella. Att under sådana förhållanden nu komma och vilja avskaffa dessa medgivanden vore att göra ett farligt avkall på en god sak och i realiteten försämra upplysningsmöjligheterna på detta område. Det skulle endast bli ett nytt exempel på oförmågan att systematiskt fullfölja en god sak. Enligt talarens mening brukade en god strateg alltid sätta in största kraften i ett angrepp just på den punkt där möjlighet förefinnes att nå största framgången, bästa effekten. Vid dessa trafikföreläsningar — åtminstone i den mån de anordnas av M. H. F. — inbjudas särskilt alla körkortsinnehavare, liksom företrädare för olika myndigheter och experter på motorområdet. Men även bland den stora allmänheten råder ett påtagligt stort intresse för just denna upplysningsverksamhet. Man kan alltså kring dessa föreläsningar — tack vare själva ämnets aktualitet — påräkna ett synnerligen stort intresse. Nog vore det väl dålig strategi att då försämra möjligheterna för deras fullföljande i samma utsträckning som hittills.»

Ledamoten av järnvägsmännens helnykterhetsförbunds (J. H. F.) centralstyrelse, verkstadsarbetaren *John Fredriksson*, yttrade i samma fråga:

Herr Fredriksson »ansåg, att den argumentation, som anförts från skilda håll till förmån för nykterhetsnämnds föreläsningarnas obeskrivna anslagsmöjligheter, i än högre grad kunde tillämpas beträffande trafikföreläsningarna. Frågan vore väl, om inte till och med ett betydligt större avbräck skulle vållas det praktiska nykterhetsarbetet ute i landet, om de förefintliga specialnykterhetsorganisationerna på trafikområdet, motorförarnas helnykterhetsförbund och järnvägsmännens helnykterhetsförbund, ställdes utan möjlighet att i samma utsträckning som hittills fullfölja sin upplysningsverksamhet bland trafikfolket. Talaren ville på det varmaste vädja till vederbörande att inte beskära anslaget till trafikföreläsningar.»

Slutligen gjordes följande uttalande av ledamoten av M. H. F. direktör *P. Sturén*:

Direktör P. Sturén »kunde inte underlåta att uttala sin stora förvåning över att i tider, då arbetet för nykterhetssträvandena på alla fronter behövde skärpas till det yttersta för att motverka en ovanligt förflackad tidsanda, man inom de för detta arbete speciellt intresserades led kunde ge sig till att diskutera om borttagandet av anslagsmöjligheter till just den föreläsningskategori, som visat sig vara allra effektivast och bäst av alla nykterhetsföreläsningar förmådde tilldraga sig det annars nog så sorgligt minimala allmänna intresset. Det vore ju helt enkelt bara att förlama den del av denna upplysningsverksamhet, som man når största effekten med. Den gynnade ställning motorförarnas helnykter-

hetsförbunds föreläsningar haft, hade enligt talarens bestämda uppfattning varit till det allra största gagn både för svensk nykterhetsrörelse och för det praktiska nykterhetsarbetet. Talaren ville därför hemställa, att dessa anslag lämnades obeskurna i fortsättningen.»

*

Även den av centralförbundet föreslagna och av oss accepterade nedsättningen av anslaget från 200,000 kronor till 170,000 kronor innebär givetvis, att de nu utgående bidragen till upplysning om nykterhetsnämndernas verksamhet och om alkoholen och trafiksäkerheten (19,107 kronor 35 öre respektive 19,183 kronor 88 öre) komma att reduceras. Men denna reduktion kan dock, åtminstone i viss utsträckning, motverkas genom de av centralförbundet föreslagna ytterligare nedsättningarna av föreläsningens arvoden etc. Detsamma gäller naturligtvis även bidragen till nykterhetssällskapens upplysningsverksamhet (för budgetåret 1930/1931 101,037 kronor 89 öre), samorganisationer (frånsett nykterhetsnämnder m. fl. cirka 20,000 kronor) o. s. v. Däremot skulle — såsom i det föregående visats — ett bifall till Kungl. Maj:ts förslag medföra ett beklagligt avbräck i upplysningsarbetet och även innebära ett mer än egendomligt desavuerande av tidigare av såväl riksdagen som av samtliga politiska partier deklarerade ståndpunkter beträffande kraftigt stöd åt detta arbete.

Vad särskilt frågan om alkoholen och trafiksäkerheten beträffar, förtjänar det slutligen erinras därom, att statsmakterna gång efter annan markerat sin bestämda önskan, att upplysningsarbetet härom bör bedrivas i så stor omfattning som möjligt och med all den kraft, som de personliga och ekonomiska resurserna tillåta.

På Kungl. Maj:ts uppdrag verkställdes inom centralförbundet för nykterhetsundervisning under åren 1926—1928 en utredning på denna punkt, som resulterade i beslut, dels vid 1928 års riksdag om utgivandet på statens bekostnad av en handledning i alkoholfrågan för motorfordonsförare m. fl., dels vid 1929 års riksdag om ett statsanslag å 20,000 kronor för föreläsningens verksamhet i samma fråga.

För förstnämnda ändamål ökades år 1930 det ursprungliga anslaget 25,000 kronor med cirka 7,000 kronor, varefter handledningen genom centralförbundets försorg utgavs i 600,000 ex. och enligt Kungl. Maj:ts beslut distribuerades bland annat genom länsstyrelserna och vissa av de centrala ämbetsverken.

Ovan omnämnda utredning, som inom centralförbundet verkställdes av tillkallade sakkunniga under ordförandeskap av landshövding *Sven Lübeck*, resulterade i bland annat följande uttalande:

»Såsom i det föregående upprepade gånger betonats, avser den före-

slagna handledningen att lämna allenast en mycket kortfattad och starkt koncentrerad översikt över det allra viktigaste av de synpunkter i alkoholfrågan, som varje motorfordonsförare ovillkorligen måste inhämta. Denna översikt bör emellertid sedermera, när motorfordonsförarna hunnit skaffa sig praktisk erfarenhet inom sitt yrke, kompletteras genom en lämpligt organiserad föreläsningsverksamhet. Ett ytterligare skäl härför är, att en dylik, mera personligt färgad undervisning, har större utsikter att framkalla intresse och skärpa ansvarskänslan än allenast ett genomläsande av en, om än så utmärkt avfattad, tryckt skrift. Vid en sådan personlig framställning erbjuda sig dessutom möjligheter att mera direkt anknyta undervisningen till dagens företeelser och till ändrade förhållanden. Genom denna föreläsningsverksamhet blir också en större allmänhet satt i tillfälle att inhämta upplysning i här omhandlade spörsmål.

I det föregående har redan betonats vikten av att på nu ifrågavarande område arbetande olika sammanslutningar intresseras för och beredas tillfälle att bedriva en fortgående upplysningsverksamhet. Särskilt motorförarnas helnykterhetsförbund har i detta avseende en betydelsefull uppgift — — —.

Givetvis är det icke lätt att verkställa ens en approximativ beräkning utav vilket belopp som skulle behöva ifrågasättas för att täcka det föreliggande behovet. Detta blir ju i hög grad beroende på i vilken omfattning motorförarnas helnykterhetsförbund eller andra organisationer se sig i stånd att upptaga en upplysningsverksamhet av den art det här gäller. Förslagsvis vilja de sakkunniga emellertid förorda ett anslag å 20,000 kronor.» — — —

Detta uttalande föranledde, att frågan upptogs i motion vid 1929 års riksdag, vilken också, såsom förut framhållits, anvisade 20,000 kronor för den föreslagna föreläsningsverksamheten.

Att nu plötsligen avbryta denna utveckling och hämma den tidigare anbefallda upplysningsverksamheten skulle enligt vår mening vara ett missgrepp, vilket dessutom kunde befaras inverka deprimerande på de organisationer, som i förlitande på statsmakternas fortsatta stöd tagit sig an detta arbete.

Vad sedan nykterhetsnämnderna beträffar, bör observeras, att dessa numera äro organiserade i länessammanslutningar eller i sammanslutningar inom vissa kontrollområden och att samtliga dessa nykterhetsnämndssammanslutningar på ett framgångsrikt sätt gripit sig an med upplysningsverksamhet om nykterhetsnämndsarbetet. Det borde alltså icke komma ifråga att nu avbryta denna i statens eget intresse betydelsefulla utveckling, så mycket mindre som just detta av nykterhetsnämndssammanslutningarna bedrivna upplysningsarbete kanske mer än allt annat för närvarande är ägnat att bekämpa bl. a. den olagliga rusdryckshandringen. I detta syfte kräves nämligen medverkan först och främst av

nykterhetsnämnderna och ordningsmakten i bygderna, och det är just dessa båda krafter, som nykterhetsnämndssammanslutningarna söka sätta i rörelse och bättre skickliggöra genom den av staten understödda föreläsnings- och instruktionsverksamheten.

Det är så mycket svårare att förstå Kungl. Maj:ts förslag om beskäring av denna verksamhet, eftersom regeringen samtidigt förordar ett alldeles nytt anslag i samma syfte genom att föreslå, att 28,000 kronor av riksdagen anvisas till »rikskommittén mot den olagliga rusdryckshanteringen.»

Undertecknade hava intet att erinra mot detta nya anslag — vi anse det tvärtom vara ur statens synpunkt högst nyttigt och nödvändigt — men vi måste samtidigt bestämt hävda det okloka och betänkliga uti att samtidigt som man med ena handen ger detta nya mer än välbehövliga stöd åt upplysningsarbetet på detta område, man med den andra handen tar sitt stöd ifrån de organisationer, som redan äro i verksamhet i samma syfte. Ett dylikt tillvägagångssätt våga vi hoppas, att riksdagen skall motsätta sig.

Såsom framgår av statsverkspropositionen har Kungl. Maj:t räknat med att, vid ett bifall till dess förslag om nedskärande med $\frac{1}{4}$ av anslaget, även administrationsbidragen till föreläsningsbyrån för handhavande av ledningen kunde minskas med $\frac{1}{4}$. Därest emellertid riksdagen bifaller föreliggande motion, som utgår ifrån att föreläsningsverksamheten kan bedrivas i ungefär samma omfattning som för närvarande är fallet, ehuru med minskade kostnader, måste administrationsbidraget alltså beräknas till samma storlek som det nu utgående. Med hänsyn härtill kan ingen nedsättning ske i det av centralförbundet förordade beloppet å 170,000 kronor. Visserligen ha 1,870 kronor av administrationsbidraget redan i propositionen överförts såsom direkt anslag till centralförbundet, varför ur denna synpunkt motsvarande belopp kunde frändragas det anslag å 170,000 kronor, som av oss föreslås. Men då förbundet i sitt besparingsförslag utgått ifrån, att detta administrationsbelopp (1,870 kronor) såsom förstärkning borde tillföras själva anslaget, som därigenom blir 170,000 kronor, och då ett dylikt avrundat anslagsbelopp även i övrigt synes vara mest ändamålsenligt, anse vi att tillräckliga skäl finnas för fastställande av detsamma.

Beträffande bland annat nu berörda anslag, som voro föremål för motioner jämväl vid 1929 års riksdag, yttrade statsutskottet:

»Med hänsyn till den stora betydelsen av ett vederhäftigt och objektivt upplysningsarbete på ifrågavarande område och då motionärerna i övrigt för sina olika förslag synas hava anfört bärande skäl, anser sig utskottet höra tillstyrka deras förslag på samtliga punkter.»

Då betydelsen av detta upplysningsarbete fortfarande är lika stor, om icke rent av större, än 1929 och då, såsom i det föregående redan betonats — trots det svåra statsfinansiella läget — anslagen för detta arbete icke

i någon mån reellt inverka på budgeten i övrigt och således icke heller behöva medföra någon ökad skattetunga, våga vi förvänta, att föreliggande motion skall bliva av riksdagen behandlad med samma förståelse för upplysningsarbetet i nykterhetsfrågan, som kom 1929 års motionärers förslag till del. I båda fallen hava motionerna föranletts av, att Kungl. Maj:t velat skära ned begärda och av erfarenheten såsom högst nödvändiga vitsordade anslagsbelopp.

Bland dem, som ute i landets olika delar — såväl nykterhetsföreningar och samfund som kommunala nämnder och enskilda personer — ägna mycken tid och möda åt att i samhällets intresse sprida upplysning i alkoholfrågan och om vikten av nykterhetens främjande, skulle det förvisso vara ägnat att framkalla förvåning och misstämning, ifall statsmakterna, som äro i färd med att för budgetändamål använda över 100 miljoner kronor av rusdrycksmedlen, utan tvingande skäl skulle på ett anslag av några hundratusental kronor göra nedprutningar utan att därför kunna anföra några bärande skäl.

Under åberopande av vad i det föregående sålunda anförts få vi hemställa, att riksdagen måtte besluta

att för budgetåret 1932/1933 anvisa 170,000 kronor för föreläsnings- och instruktionsverksamheten för nykterhetens främjande;

att vid eventuellt bifall till detta förslag öka det av Kungl. Maj:t äskade extra reservationsanslaget å 338,000 kronor för undervisnings- och upplysningsverksamhet m. m. för nykterhetens främjande med 24,370 kronor till 362,370 kronor.

Stockholm den 22 januari 1932.

A. J. Granström.

J. Bergman.

Gottfrid Karlsson.

J. P. Johansson.

August W. Johansson.

Evert Jonsson.

David Bergström.

Joh. Larsson.

John Björck.